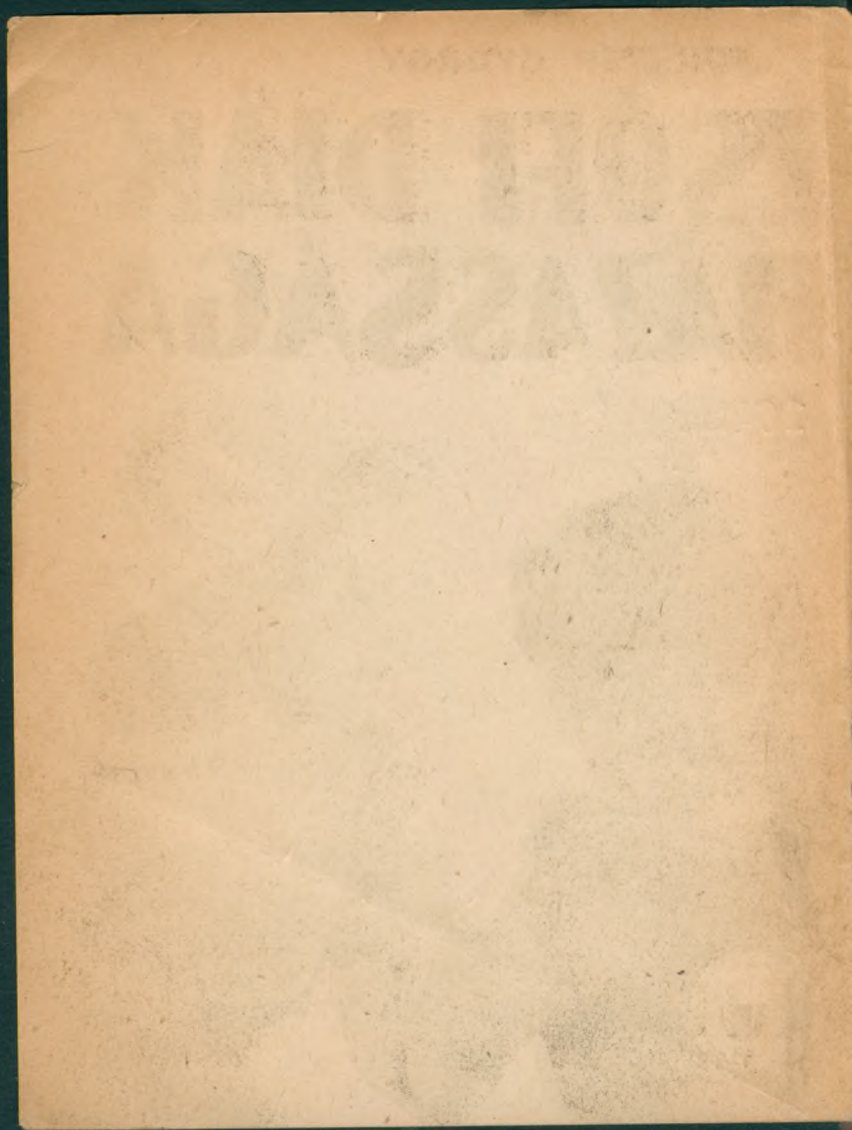

FORSTER GYÖRGY:

ZSÓFI DIÁK HÁZASSÁGA

164229 *br.*

ZSÓFI DIÁK HÁZASSÁGA

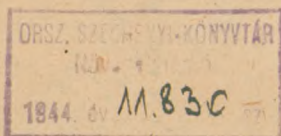

IRTA:

FORSTER GYÖRGY

bc

164229

45.153/1944. M. E. sz. eng.

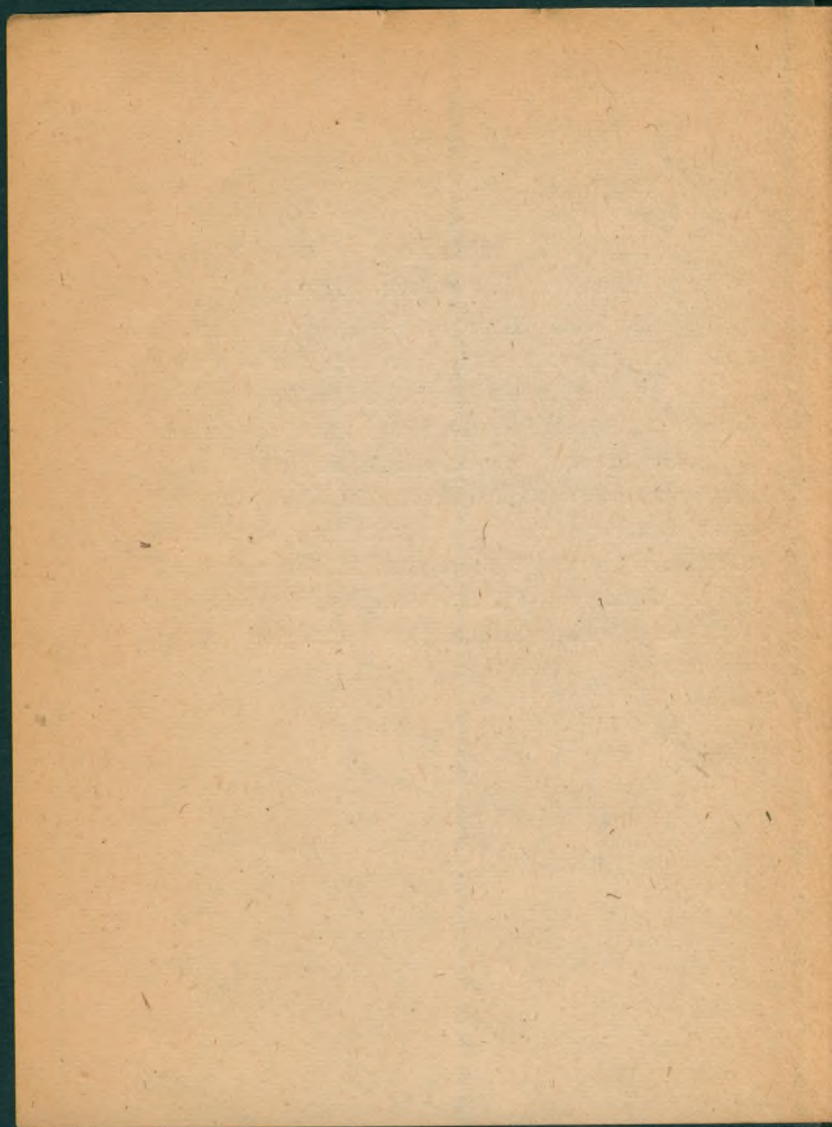
Minden jog fenntartva.

Kiadja: dr. Zajzon Barnáné könyvkiadó vállalata, Bpest,
III., Pacsirtamező-utca 41. F. k.: dr. Zajzon Barna.
Róna Ferenc nyomdája, Budapest, VII., Vörösmarty-u. 5.

ELŐSZÓ

amit utoljára is lehet hagyni.

Nem kell témán törnie a fejét a magyar frónak, ha a történelem lapjait forgatja. Talán nincs nép — a finnen kívül — amelynek multja annyi hősi önfeláldozást, annyi rajongó áldozatot, olyan sok férfias küzdelmet és annyi törhetetlen akaratot ismerne, mint a magyaroké. Legnagyobb neveink mellett megszámlálhatatlan azoknak a száma, akiket a sorsunk arra rendelt, hogy saját, kisebb körükben teljesítsék kötelességüket. Ebből a megszámlálhatatlan sokból egy a Zsófi diák esete, amelynek valóságát ma is bizonyítják a pápai kollégium egykori annalesei.

ELSŐ FEJEZET.

(Hírhozó a Felvidékről)

Orbánfa felől zörgős, szekér kanyarodott ki a pápai országútra. Az eléjefogott két ló lármás patkócsattogással szaporázta a lépéseit, de a vastag szűrbe burkolódzott kocsis azért időnkint mégis megpattogtatta ostorát. Közeledett a dél, ugyancsak igyekezniök kellett, hogy harangszóig elérhessék a széles Piac-teret.

Koratavasz volt, a nap már felhőtlen égről süttött a tág mezőkre, de még foga volt a szélnek s a vízmósások, árkok mélyén még szennyes hófoltok fehéredtek. A szél-árnyékos árokpartokon azonban már frissen zsendült a fű s a füzek sárgás-zöld barkapora üde, tavaszi illattal töltötte meg a levegőt.

A hídvásári kanyarulatnál a kocsis hátrafordult.

— Nemzetes uram...

— Hallom, Péter.

— Valami diákféle igyekszik előttünk; aligha ő is nem Pápára tart.

Paksi Vince oldalthajolt, hogy előrelásson. Vagy öt-száz lépéssel előttük csakugyan nyurga, csizmás-malaclopós alak mérte szaporán az országutat.

— Majd lassíts neki Péter...

— Ráfér... Ugyancsak szedi a lábát őkegyelme.

A férfi hátradőlt az ülésen.

— Elnyűttnek látszik, alighanem alaposan megfáradott. Messziről jött ember sok hírt cipel a kobakjában.

Mire végzett a szóval, a nyurga legény éppen ugrott félre a lovak elől, keresztül az országút pocsolyáján. Péter meghúzta a gyeplőt, Paksi Vincze meg előrehajolt.

— Honnan hova, amice...?

A vándor megfordult és lekapta gyűrött süvegét.

— Servus humillimus, domine spectabilis... Beregszászból indultam és a Kemenes-aljára tartok, vitéz Csataj Gábor uramhoz...

Csakugyan diák volt; a sárospataki kollegisták szürke dalmányát és visszahajtott süvegét viselte.

— Hírt viszel?

— Hírt, meg rokoni üdvözetet.

— Páráig velem jöhetsz, kapaszkodj mellém.

A diák nem kérette magát. Marokra fogott süveggel hágott az ülésre és illendően bemutatkozott.

— Kerekes János a nevem, szolgálatjára jó nagyuramnak.

— Isten éltesen, öcsém. Hát mi hír arra, amerre jártál?

A diák feltette a süvegét s még ugyanazzal a mozdulattal a tarkójára tőlte.

— Haj, sok ujság van, jóuram. Ungvár táján, meg a beregi rengetegben egész télen gyűltön-gyülekeztek a talpasok.

Paksi Vince szeme megvillant.

— Thököly egykori katonái?

— Azok, meg a szegénylegények. Éjszakánként Ung-

vár fellegvárába is felhallatszott a sípjaik szava.

— Hát aztán...?

— Nyomorúság volt ott egész télen, uram, nem csoda, hogy nagy az elkéseregés. Meg az is hírllett, hogy Rákóczi Lengyelhonban sereget gyűjt, készül Magyarországra.

— Rákóczi? Mesebeszéd...

— Pedig úgy van, uram. Hogy eljöttem, éppen akkor küldött zászlót Beregszászra. Ki is bontották a várpiacon s aki férfi mozogni tudott, mind tolongott a látására.

A jegyző kételkedve tekintett a diák arcába:

— Te is láttad?

— A két látó szememmel. — bólintott Kerekes János — Szép zászló, gyönyörű. Az vagyon ráírva, hogy "Pro libertate,, s a Boldogságos Szűz alakját hímezték bele.

— Hü... úgylátszik, kálvinista vagy..

A diák csavart egyet a nyakán.

— Az vagyok, uram, dehát azért a Boldogságos Szűz csak Magyarország védasszonya marad. Ha harcolni kell, magam is boldogan állok a zászlóalj alá.

A szélső házakhoz értek. A diák kászolódni kezdett.

— Köszönöm a segítséget, domine spectabilis...

— Maradj velem. Ahova én megyek, neked is jut pár falat.

— Böjt vagyon uram és az én gyomrom nem szenvedheti a halat. De meg sietős az útam; két napot kellett vesztegelnem a dunai révnél.

Leszállt és illendően süveget.

Paksi Vince intett neki és Péter újra a lovak közé csapott. A kéttornyú templom harangjai éppen akkor kondultak délre.

MÁSODIK FEJEZET.

(Paksi Vince násza.)

Kántor Ferenc nemesi portája oldalt húzódott, a katolikus templom zömök tornyának árnyékában. Tágas porta volt, széles udvara messze elnyúlt a szérüs kerten túl karcsu jegenyefasorban végződött. Hogy Paksi Vince szekere bezörgött a porta nyitott kapuján, a dühös szelindekek ugatása mellett a tornác is egyszerre benépesedett.

Az istállók felőli szolgák tüntek fel, a tornác benépesedett fehérnépekkel. Közöttük karcsu és sudár lányalak tűnt fel.

Paksi Vince egyszeriben mellette termett.

— Zsófia...

A leány feléje nyújtotta mind a két kezét.

— Csakhogy megjött kegyelmed...

— Tartott a munka — legyintett Paksi — meg késett az asztalos is.

Kántor Zsófia rácsillantotta melegfényű, dióbarna szemét.

— De most már rendben van minden?

— Ugy ám. Csak az ágybeliek, meg a mennyaszszonyláda hiányzik...

Vállonfogta a leányt és a ház felé vezette.

A tornác tulsó ajtajánál őszbecsavarodott, robusztus férfi állt meg. Jobb karja és a jobb lába bénának látszott és félkézzel az ajtófélfába kapaszkodott.

— Isten hozott, fiam.

— Adjon Isten, apámuram; magam is igyekeztem.

— Mégis megkéstél, kerek egy napot. Na, jöszte beljebb. Zsófi lelkem, gondoskodj meleg mézes-borról Csalóka ám a márciusi szél s szép szégyen lenne, beteg vőlegény a lakodalomban.

A lány a nótáriusra pillantott; látszott a képén, hogy még így percre, vagy pillanatokra is neheze esik a válás tőle. De azért csak eltűnt; Kántor Ferenc meg alig várta, hogy magukra maradjanak. Elkomolyodva fordult leendő vejéhez:

— Ujság vagyon, édes fiam... sürgetős lett az esküvő.

— Hál' Istennek...

— Sose hálálkodj, nem akadályztam én soha a lányom boldogságát, meg ellened sem volt panaszom soha. Hanem hát híreket vettem.

— Csak nem a Felvidékről?

— De éppen, hogy onnan. Tasvári hadnagy jött át erre Vak Bottyán szavával...

— Apámuramnál járt? — ugrott fel Paksi s az arca egyszerre lángbaborult.

Kántor azonban leintette.

— Nem járt az senkinél, csak éppen kujtorgott, hát betért hozzám. Nemes ember, szívesen láttam.

— Maraszthatta volna is, apámuram...

— Már hogy maraszthattam volna, amikor sietős volt az útja. Innen Sárvár felé indult, onnan meg tovább Csekéékhez a Fertő mellé s onnan is tovább a Lappincs völgyébe.

Paksi Vince hallgatott. Sejtette már, hogy az öreg ellentmondó szavai mögött valami komoly férfi-dolog lappang. Kántor valóban közelebb lépett hozzá.

— Északon nagyon készül valami. A talpasok most télutón felkoncoltak vagy két század kassai vértest Ungvár felé igyekeztükben Rabbach körletparáncsnok megszigorította a passzusok kiállítását. Elmarad a bereg-szászi nagyvásár is.

— Nem számos... — legyintette Paksi.

Az öreg ép karja a levegőbe csapott.

— Nem ám, ha egyszer anélkül is kibontották Rákóczi zászlaját. S ha már odafent mozognak, mi sem lehetünk hátrábbvalók.

— De nem ám...

— Hát Tasvári éppen ebben az ügyben kószált. Hidat alakíttunk, fiam, a nyugati végtől a Felvidékig. Jövet-menet egy hét sem kell a futár-útnak; ahány jó magyar kuria akad, annyiban áll majd készen pihent ló, elemózsiás kosár, meg akár elszánt legény is, ha kell.

— Hm... szép terv, meg fontos is. De mi köze ennek az én lakodalmamhoz...?

— Hogy mi? A teremfáját... hát csak annyi, hogy a te házadat szántam az orbánfai futár-állomásnak.

Paksi Vince közömbösen tolta odébb a széket.

— Azt lehet... de már a dolog részeit Zsófikával beszélje meg, apámuram...

Hangja súlytalanul koppant; az öreg Kántor úgy elvörösödött tőle, mint a pipacs.

— Beste kölyke... asszonnyal férfidolgot? Hát te hol leszel? Tán csak nem a padlásra búvsz?

— Aligha. Inkább úton leszek. Vagy még inkább: Rákóczi táborában.

Csend lett, csak Kántor melle zihált. Arcáról lassan tűnt el a harag szederjes pirossága. Látszott rajta, hogy ez a lehetőség váratlanul érte. Amikor azonban megértette Paksi szándékát, viharos örömmel veregetett a vállára.

— Ember vagy, fiam... magam sem cselekednék különben!

S egyszerre tíz keze támadt.

— Szegény apád fegyverei még nálam vannak. A nászkocsival akartam Orbánfára átküldeni. Kikészítettem őket, ki is tisztítottam; az ócskát kicseréljük, az újért nem sajnáljuk a garast. Ne mondhassa senki, hogy a Kántor Ferenc veje szegény legényként ment a csatába...

— Az ám, csak Zsófi... majd apámuramra bíznom addig...

A öreg jóformán nem is hallotta. Tovább tüzeskedett.
— Ejh... asszonyfajta törődik fehérccseléddel ilyenkor. Csak menj. Ne félj, se meg nem vakul, se meg nem sántul a várakozásban. Aztán ha jó labanc-koponyákra lelnél, az én nevemben se sajnálj tőlük egy-két csapást.

— Majd átadom apámuram üdvözetét... — mosolygott Paksi, de hirtelen elhallgatott.

Az ajtón, szolgálólánytól kísérve Zsófi lépett be. Mind a kettőjük karja tele volt inycsiklandozó falatokkal. A mézesborral telt kancsó frissen gőzölgött, látszott, hogy éppen csak elkapták a kékesen lángoló parázs-tűzről.

Nehogy — Isten ments — a vőlegénynek lakodalom előtt baja essék.

A hirtelen támadt nagy és kínos csendességre a lány gyanakodva állt meg:

— Mi történt kegyetekkel? Valami baj van?

Az öreg Kántor felhorkant.

— Baj? Mi volna baj? Öröm ez lányom, tiszta öröm. Rákóczi kibontotta a szabadság zászlóját Beregszászon...

— Rákóczi?

Kántor Zsófia szeme megvillant a hírré. Öröm, kételkedés és szorongás villant meg benné egyazon pillanatban. Paksira nézett s hogy a vőlegény mosolyogva rápillantott, letette a mézes-boros kancsót és hirtelen zokogással vetette magát az apja vállára.

HARMADIK FEJEZET.

(Hír — két év után.)

A nyár bontogatta forró csapású szárnyait a Dunán-túl lágy lankái fölött. Későn tavaszodott abban az évben, március is lett, hogy megtört a Balaton jege. Hűvös április és esős május után azonban forró június követ-

kezett, hogy a föld szinte gőzölni látszott a gabona-
földek gyorsan sárguló táblái alatt. A Bakony is szokat-
lanul dűsan zöldelt; májusban sok helyütt még állt a
víz s a bokrok, folyadárók úgy nőttek a későbbi fűlledt
hőségben, hogy a ruhát is leszedték a közékük merész-
kedő emberről.

Ugy nyárelő derekán fiatal lányféle baktatott be a
pápai Kántor kuria kapuján. Fehér ingmellet viselt, tarka,
csináltvirágos szoknyát, rezesorrú csizmát s a derekán is
rézzel kivert, széles bőrvet. Ennyiből nyilván látnivaló
volt, hogy disznópásztor, bár a tüszőnek is beillő széles
rézzelvert bőrvön ugyancsak ritka volt vászonceléden.

Valami jobbágy állt eléje a tornác előtt.

— Hova olyan sebbel-lobbal, szép húgom...?

A lány harciasan pattogott vissza.

— Majd éppen a kend orrára kötöm. Nemes Kántor
Ferenc urat keresem én.

— Azt ugyan kereseheted a temetőben. Meghalt
még a tél közepén.

A lány megállt.

— Hejh, a nemjóját. Akkor hát mit csináljak...?

Tanácstalanul nézett körül. A jobbágy gúnyos fölény-
nyel hallgatott; de mert a lány igencsak formás volt a
fehér ingvállban, megszánakozott rajta.

— Ha elmondanád, mi járatban vagy, talán segíthet-
nék rajtad.

A lány gondolkodott.

— Gedő Julis a nevem — mondta aztán megcsen-

desedve — Paksi István hadnagy úrtól hoztam levelet Kántor nemzeti úrhoz.

De már erre akkorát ugrott a jobbágy, hogy csaknem orrabukott belé.

— Ostoba vászoncseléd... hát miért nem ezzel kezdted? Kántor úr lánya Paksi Vince hites felesége...

— Akkor hát nincs baj. Hol találom az ifiasszonyt?

— Ebben is szerencséd van. Orbánfán lakik, de hogy az apja meghalt átjár ellenőrizni a tavasziakat. Most épp a naposlibákat nézegeti a kertben. Lódulj!

A lány megszaporázta lépéseit, de így is közel fertility órába telt, amíg kiért a konyhakertbe. Hiába, szép hosszú belsőség volt a Kántor-porta...

Zsófi kíváncsian pillantott fel a lány lépéseire.

— Dicsértessék...

— Mindörökké, ámen... — fogadta illendően a köszönést. — Mi járatban vagy, lányom?

— Levelet hoztam nemes Kántor Ferenc úrnak...

— Neki? — rebbent ijedten az asszony szeme — Kitől?

Paksi Vince hadnagy úrtól, a Vak Bottyán seregéből.

— Micsoda? Mutasd!

Szinte kitépte a pecsétet a papírt a lány kezéből. Feltörte a galambcímeres pecsétet és azonnal megismerte Paksi Vince jellegzetes gonddal rajzolt betűit.

"Kedves Édesapám,

Az Uristen segedelmével from e sorokat Vak Bottyán uram bakonyi táborából. Hogy Heisterékre rávertünk a Dunántúl, átkeltünk a folyón fejedelmi parancsra

nyugtalanítani a labancok túl a dunai útvonalát. Vak Bottyán úr úgy tervezte, hogy meglátogatjuk Pápát; de mert nem hadviselés, hanem nyugtalanítás a feladatunk, ma virradóra másként döntött. Maradunk a rengétegekben s ezért egyelőre én sem mutatkozhatom. Kérem azonban Te-kegyelmedet, nyugtatna meg pár írott szóval feleségem mostani módjáról. Neki nem kívánatos írnom, nehogy közellétem tudata nyugtalanítsa. Amint az Uristen és a jószerencse módot ad rá, úgyis repülök hozzá.

Jó egészséget Te-kegyelmednek.

Hűséges és szerető vője
Paksi Vince."

Zsófi asszony égő arccal és minden tagjában remegve kétszer is elolvasta a gondosan rótt sorokat. Aztán valósággal nekirobbant a kanászlánynak.

— Hol van a tábor?

— Az... erdőben, asszonyom.

— Messze?

— Nem túlságosan. De többet nem mondhatok róla. Az asszony a ház felé indult.

— Rendben van. Egyél, igyál és várj rám, amíg a választ írom.

S hogy a lány nem felelt, visszaszólt mentében.

— Hogy hívnak?

— Gedő Julisnak, szolgálatjára...

— Mit keres a kanász-öv rajtad?

— Apám kanász volt, amíg élt... én meg a segítsége.

— Hát meghalt?

— Meg ám. Megölték Heister vértesei, amikor rájukvezette a kurucokat.

— Hm... azóta te vagy a kurucvezető...?

A leány kellemetlenül csavargatta a nyakát.

— Valamiből csak élni kell...

Zsófi hallgatott; nagyon jól tudta, hogy a "megélés-hez," a Bakony szélén éppen nem kell kurucvezetőnek lenni; a magányos lányt akármelyik udvaros-nemes felesége szívesen szolgálatba fogadja.

Gedő Julis leült a tornácon és szaporán nekilátott a hideg ürücombnak és töpörtőspogácsának, amit egy belső szolgáló eléje tett. Fertályóramulva, vagy valamivel később, Kántor Ferenc lánya hirtelen előtte termett.

— Mehetünk.

— Hova? — rebkent a lány.

Zsófi megigazította karján a házaival telt kosarat. A szőnyeg telt, testes kulacsot a kanászlány elé tette.

— Hova? — kérdezte, vissza — A kuructáborba, az urámhoz.

Gedő Julis félretolta az ennivalót maga elől. Vállára vette a kulacsot és szó nélkül indult. Utközben kétszer is pihentek a falombok között itt-ott becsillámló napsugár jó késő deket mutatott, amikor a kanászlány megállt egy széles vaddisznó csapáson.

— Ez az ösvény a táborba vezet. De nem tudom, beengedik-e a nemzeti asszonyt. Bottyán úr nem igen tűri a fehérlépet.

— Te nem jössz?

A lány karja nyugatnak kaszált.

— Nekem arra van dolgom.

Elköszönt és sebesen nekivágott az erdőnek. Zsófi asszony pedig továbbhaladt a vaddisznócsapáson. Félóra hosszat is mehetett, amikor a sűrűből hosszúbajszú öreg legény toppant eléje.

— Állj! Hová?

— A táborba...

— Nem lehet...

— A hites uramhoz megyek.

— Ahhoz ugyan aligha. Parancs vagyon, hogy szoknya a táborba be ne tegye a lábát.

Mondom, hogy Paksi hadnagy felesége vagyok.

— Én meg Bottyán úr strázsamestere. Aztán, ha parancsba kapok valamit, azon nem lehet változtatni.

Zsófi asszony tápácstalanul nézte a vén kurucot, aki-nek arcát valósággal kockákra osztották a különböző sebhelyek. Ezt az embert aligha ingatja meg akár a pénz, akár a jó szó, vagy könyörgés.

Magában el kellett ismernie, hogy Vak Bottyánnak alapjában véve igaza van az asszony tilalommal, hiszen a maroknyi csapat élete hajszálon függött; a vasfegyelem hajszáján.

Hirtelen felderült az arca.

— Na Isten áldja — dobta a szót a strázsames-ternek és sarkonfordult.

Sebesen indult visszafelé, pedig a vén kuruc éppen ajánlkozni akart, hogy a kosarat azért továbbíthatja a hadnagy úrnak.

NEGYEDIK FEJEZET.

(Zsófi diák.)

Másnap reggel tejfölösképű suhanc bukkant fel a kiállított őrszem előtt. A pápai diákok magas süvegét és százzrétű fekete köpenyt viselt. Arcát már megfogta a tavaszi nap, de semmi jele nem látszott rajta annak, hogy a bajusza, vagy szakálla ütközne.

— Megállj! Ki vagy?

— Diák vagyok. A generális úrral szeretnék szólni...

— Még mit nem? Jó lesz neked a strázsamester is.

A diák elvörösödött.

— Nem ért kend ehhez, mert én üzenetet hoztam. Legalább Paksi hadnagy úrhoz vezessenek...

Az őrszem hümmögött, de abban a percben már feleslegessé vált minden vita; az ösvényen felbukkant Mihók János szikár alakja. Szűrös szemével majd hogy keresztül nem dőfte a diákot, de azután mást gondolhatt, mert megrántotta a vállát.

— Vezesd hátra — bökte a szót a legénynek — Én addig itt maradok.

S hogy az őrszem a legénykével megindult a tábor felé még sokáig nézett utánuk.

Vak Bottyánhoz nem volt nehéz mesterség bejutni. Sátra a tábor közepén állt, kis térségen s éjjel-nappal felnyergelt lovak vették körül. Legfeljebb abban különbözött a többitől, hogy fegyvertelen őrszem ácsorgott előtte. Amikor az őrszem elmondta, mi járatban vannak,

a másik egyszerűen félrelépett.

— Mehettek.

Az őrszem be ment, de mindjárt vissza is jött. Intett a diáknak.

— Lépj be.

A legényke izgatottan mozdult; zavarában még a süvegét sem vette le; jól látszott viszont, amint titokban keresztet vetett.

Vak Bottyán valami sebtében összetákoltsz szőnyegre állt. Kitérgetett pergamen-mappákat vizsgált, a félhomályban egészen közelhajolva. Félszemén fekete kötetet hordott (innen kapta az előnevét) s amint felemelkedett, látszott, hogy egyik lába is béna. Zord és zárt arcú, szúrósszemű öregember volt s egész egyéniségéből félelmes akarat erő sugárzott. Aki meglátta, egyszerűben megértette rettegett hírnevét.

— Mit akarsz?

A legényke nagyot nyelt.

— Szegény diák vagyok, generális uram. Páparól való. Szeretnék kegyelmesség szolgálatába állni.

Hangjára a kuruc-generális még közelebb lépett. A diák szinte felcsuklott ijedtében és önkéntelenül hátrált pár lépést. Vak Bottyán azonban megállt. Hangja is közömbösen koppant.

— Hm... nem mondom, elkene egy jó penna-vitéz. Paksi hadnagy úr igen kinőtt belőle.

Azt sem vette észre, hogy a legényke arcát forró vérhullám csapja át a Paksi név hallatára. Az asztalhoz lépett és teleírt lapot fogott kézbe.

— Itt egy jelentés. Az őr majd megmutatja az író-deák sátrát. Ott találsz tintát, lúdtollat, papírozt bőven. Másold ezt le, de olyan gyönyörűen, ahogy csak telik tőled. Ugy vigyázz, hogy a fejedelemé leszen...

A deák átvette a papírt, meghajolt és kiment.

A generális visszaült az asztalhoz.

— Majd meglátjuk... — mormogta maga elé, azzal ismét a mappába temetkezett; szája körül azonban furcsa, idegenszerű mosolygásféle terült szét.

Déltájt lódobogás zaja verte fel az erdő csendjét; talán húsz főnyi lovascsapat érkezett valahonnan porosan, de csillogó jókedvvel Paksi Vince vezetése alatt.

A hadnagy egyenesen a generális sátra felé tartott. Bottyán még mindig a mappákat tanulmányozta, amikor a fiatal tiszt belépett. A lépésnek zajára azonban megfordult.

— No Vince fiam, mit végeztetek?

— Sűmegig kószáltunk generális uram... A közelben nyoma sincs a labancnak; csak a sűmegi határban találunk egy sor szekeret. Valami harminc lovas kísérte s a szekerek tele voltak takarmánnyal. Nekimentünk, szétkergettük őket; tíz szekeret ide fordítottunk, hatot nekiadtunk a falusiaknak, a többit meg, ami felfordult a zűrzavarban, meggyújtottuk.

— Derék... Hát a lovak?

— Azokból előfogatot csináltunk a magunk szekereihez. Így gyorsabban jönnek; azóta már elérték az erdőt.

— Jól vagyon... hát a kezed?

Paksi a kezefejére nézett, amelyet véres kendő borított. Elpirult.

— Egyik labanc, akit megcsaptam, estében visszacsujtott. Semmiség...

— Rendben van. Egyetek, igyatok, pihenjetek.

Elbocsátóan intett, a hadnagy azonban állva maradt. Vak Bottyán válla fölött visszasandított rá.

— Akarsz még valamit fiam?

— Hát... igen. — lépett közeleb a hadnagy — Generális uram megígérte, hogy ha nyugalmasabb napok következnek ránk, elmehetek Pápára. Most nincs labanc a nyakunkon s ha megengedné kegyelmed...

— Már megint az asszonyodon jár az eszed; ördög a dolgotokat, valamennyien anyámasszony katonái vagytok.

— Generális uram...

Csak ne tüzelj, öcsém. Távozási engedélyt nem adok, mert nem adhatok. A példa ragadós... de ha már úgy nekedtámadt Pápa közelsége, írj neki...

— De...

— Sammi: de... úgyis új penna-vitézt fogadtam helyetted, annak diktálhatsz akár két rőf hosszú szerelmet is. Ha már véres a kezed... meg aztán, legalább megmondod, mit ér a diák... nekem nem tetszik valami fenemód, mert igen lányos a képe... Na, eredj... és küld be a sátor elől az őrszemet.

Visszahajolt a mappák fölé. Paksi még várt néhány másodpercig vörösen, türelmetlenül, kielégítetlen vágó-

dással a szívében: de végül is győzött benne a fegyelem.
Összependítette a sarkantyút és sarkonfordult.

ÖTÖDIK FEJEZET.

(Tasvári Pál megjelenik.)

Vak Bottyán a strázsamestert hívatta.

— Láttá-e kend az írdeákot, akit megfogadtam?

— Láttam én... nem először, de másodszor.

— Ráismert kend?

— Ugy alitom.

— Akkor hát kinyissa kend a szemét. A száját meg úgy csukja be, hogy álmában se kotyogjon róla... érti?
A vén katona bólintott.

— Értem én, generális úr... nem vagyok csecsszopó.

Várt még egy ideig s hogy Bottyán semmit sem szólt, lassan visszaóvakodott a sátor elé.

A hadnagy csak estefelé bukkant fel újra a vezér sátránál, hogy átvegye a másnapi parancsokat. Bottyán János elosztotta az őrséget — ezt a munkát sohasem engedte át másnak — s amikor végzett, odafordult Paksi Vincéhez.

— Na, íráttál-e levelet?

— Íráttam én, uram, de...

— Milyen az új penna-vitéz? Érti-e a dolgát?

— Gyöngyen ír, szebben, mint én. De...

— Tejfölösképu. Nem tetszik nekem. Lehet, hogy a labancok küldték a nyakunkra...

— Generális uram...

— Hallgass öcsém, ha én beszélek. Gyanús a fiú, nagyon gyanús. Hát rádbízom, rajta legyen a szemed; az írásait is ellenőrizd utolsó sorig.

— Értem, uram.

— Nahát akkor... most pedig itt az ideje az őrségváltásnak.

Elbocsátóan intett s a hadnagy tudta, hogy ilyenkor nincs helye semmiféle szónak. Tisztelgett és indult intézni az őrségváltás sorát.

*

Besötétedett.

Az erdőben vörösen felizzottak a tábornüzek s ijesztő árnyékok táncoltak a sűrű, fekete lombok szélén. Valahol síp szólt s mélabús hangját tenyérre támasztott fejjel elgondolkozva hallgatták a zordképű talpasok.

Tasvári Pál felállt a tűz mellől. Nyujtózkodott. Ropogtatta a csontjait, amelyekben még benne sajgott a két-napos barángolás fáradalma. Csendesen jójszakát mondott a kurucoknak és megindult a sátora felé.

De csak félutig jutott. Az íródeák sátránál megtorpant. Eszébe jutott, hogy megérkezésekor hallotta: Bottyán János új penna-vitézt fogadott.

— Lássuk a legényt — mormogta közömbösen és meglebbentette a sátor függönyét.

Belépett, de mindjárt utána megállt, mintha földbe-gyökerezett volna a lába. Szemben vele a sátor tulsó részén valaki halkán felsikoltott. A gyertyacsonk, amely az asztal sarkán égett, kibontott hamvasszőke hajsátort világított meg.

Tasvári Pál leengedte a sátorfüggönyt maga mögött. Kurta lépéssel közelebb ment a sátor közepe felé. Hangja gúnyos-vidáman csengett.

— Jó estét, húgom... ez aztán váratlan találkozás...

Paksiné az ijedtségtől tágranyilt szemmel nézett rá; éppen lefekvéshez fonta a haját s tudta, hogy az ura távoljár, valahol a tábor szélén, ahol az éjszakai őrszemet váltják.

— Menjen innen — hadartá remegő hangon — azonnal távozzék kegyelmed.

Tasvári szétvetett lábain himbálta törzsét és vidám mosolygással nézte az asszonyt.

— Nem sürgős... az írődeákokat keresem én. Levelet íratnék vele.

— Majd reggel. Távozzék kegyelmed, mert...

— Mert? Csak kiáltson húgomasszony; Bottyán úr mond majd valamit Paksi hadnagynak, ha megtudja, hogy deák helyett asszonyt rejteget a táborban. Parancs ellérére...

Míg beszélt, lassan ismét közelebb lépett; az asszony azonban most már nem hátrált előle. Összefogta a haját, csavart egyet rajta s az egész karvastagságú fonatot hátradobta. Nyugodtan egyenesedet ki.

— Mit kíván?

A hadnagy vállat vont.

— Tudhatja húgomasszony. Két nyár előtt, még Pápán megvallottam, hogy rabulejtett a két szeme csillogása. Azóta sem tudtam elfelejteni, pedig hallottam, hogy férjhezment Paksi Vincéhez.

— Ha hallotta, akkor tudhatja azt is: semmiféle keresztmészárban ebben a sátorban.

— Csak ne tüzeljünk — legyintett Tasvári Pál — sok ám a labanc kém erre-felé s Bottyán úr erős parancssal tiltotta meg: senki asszonyfélét a táborba ne bocsásson.

Az asszony köpenye után nyúlt.

— Ha azonnal nem távozik tekegyelmed, magam megyek a generálshoz. Azután majd meglátjuk, mi súlyosabb bűn: ez-e, hogy látni akartam a hites uramat, vagy az, amit kegyelmed művel...?

Tasvári elkomolyodott; látszott rajta, milyen indulat feszíti a mellét, amikor azonban az asszony megmozdult, hirtelen megfogta a sátor függönyét. Arca fakóvá lett, mint a keletlen kenyértészta.

— Rendben van, hugomasszony, megyek... de ne feledje el: minden várhoz több út is vezet s Tasvári Pál olyan legény, aki előbb-utóbb megtalálja a legalkalmasabbat.

Felcsapta süvegét és kilépett a csillagtalan, sötét éjszakába.

A tábortüzeknek már csak a hamva parázslott; bő köpenyegbe burkolt sötét alakok gubbasztottak körülötük. A sűrűség felől szárazó lovak ropogtatása hallatszott.

Tasvári Pál lassan lépkedett tovább az alvó sátorok között.

*

A középső tábortűznél egy legény felütötte a fejét.

— Ahol megy Tasvári uram...

— Hadd menjen... Ha nincs jobb dolga, mint ilyenkor csellengeni.

— Az irodáktól jött...

— Két-három köpeny is mozdult egyszerre. Páran felültek és fejüket összedugva bámultak a hadnagy után. Valaki halkán elkottyantotta a régi gyanut.

— Én csak nézem azt a diákot, de akárhogy nézem, nekem lányt formáz, nem legényt.

— Se bajusza, se szakálla...

— Meg a szájrétű köpenytől se válik meg soha...

— Paksi uramnak dolgozik.

Csendes vigyorgás derűje rebbent az összehajló fejek közül. Az első legény vidáman rikkantott.

— Akkor hát Tasvári úr rókának csapott. Kerülgeti a csirkeólat.

Megint nevettek. De a jókedv kellős közepében becsapott a strázsamester reszelős hangja.

— De jó kedvetek van...

— Az ám... — vigyorgott fel egy harcsabajuszú talpas — a deákról szűrjük a szót.

— Csak oszt vigyázatok, nehogy én szűrjek közétek fokosnyéllel. Parancs-e az alvás vagy asszonykérés...?

Továbblépett, de a másik tűztől még visszafenyegedett.

— Halljak csak még egy hangos szót... akár a deákról, akár másról.

Azzal eltűnt.

Az összebujt fejek azonban akkor már nem látszot-

tak. Percbe sem telt, egyhangú szuszogás töltötte be a tábort. Csak a lovak távoli ropogtatása hallatszott.

HATODIK FEJEZET.

(A hirnök.)

Már ősze fordult a nyár.

Ökörnyál úszott a levegőben s a Bakony százsínű őszi pompába öltözött. A földön megsokasodott a zörgő avar; ezt szerették Bottyán János kurucái, mert megkönynyította az örködést; egér se futhatott el százőles körzetben előttük anélkül, hogy meg ne hallották volna.

Hajnalonként már köd ülte a tisztást s időnként felbukkantak a környező falvak erdőjárói, a favágók.

Paksi Vince belépett az írődeák sátorába. Zsófi asszony valami jelentést másolt, de amint megpíflantotta a hadnagyot, felugrott.

— Édes uram...

Ölelésre tárt karokkal fordult meg, de amint Vincére nézett, egyszerre visszatorpant.

— Örjáratba megy kegyelmed? Már megint?

A hadnagy leült. Szélespengéjű görbe kardját a térdei közé fogta.

Zsófi lelkem... — mondta komolyan — tudod-e, mit beszélnek rólad a táborban?

Az asszony nevetett.

— Azt, hogy nem is deák vagyok, hanem kalitkába zárt madár. A kegyelmed madara.

— Sejtik, hogy asszony vagy...

— Sejtik, de nem tudják. Amíg Bottyán úr bízik bennünk, ne törődjön velük kegyelmed.

A kard megkoppant a földön.

— Ugy... s hát Tasváiról mit beszélnek? Tudod-e?

— Tasváiról? — az asszony hangja lehalkult s az arca megsápadott.

Paksi Vince bólintott.

— Róla. Azt beszélük, hogy cselleng utánad. Igaz-e?

— Igaz — volt. De megfenyegettem a generálissal s azóta békében hagy.

— Megismert?

— Ismert még apám házából. Akkor is igyekezett tenni a szépet.

A hadnagy felállt.

— Ugy...

Nagy léptekkel fel és alá járkált. Azután hirtelen megállt az asszony előtt. Komolyan szólt.

— Mind a ketten hibásak vagyunk. Főleg én, azért, mert megtűrtelek a táborban.

— Hasznomat vettétek...

— Nem az a fontos, hanem hogy megszegettük Vak Bottyán úr parancsolatját. Most a Somlyónak megyünk, rácsapunk az osztrák szomszédra. Két-három nap, mire megtérünk. Addig készülj fel; megmondom Bottyán úrnak, ki vagy s ítélkezzen ő mindkettőnk fölött. Tasvárinak pedig az Isten irgalmazzon...

Homlokon csókolta az asszonyt és kilépett a sátorból. A tisztás szélén már felsorakozva állt az induló csapat; azok felé igyekezett hosszú lépésekkel. Fel-

dobta magát löve nyergébe s úgy vágatott, hogy még csak vissza sem nézett.

Hiába bámult utána Zsófi asszony aggódó, könnyes szemmel.

Vagy másfél órával később a kanász-lány bukkan fel a táborban; izzadt volt, szinte csapzott és alig állt a lábán a fáradtságtól. Egyenesen Bottyán úr sátrához ment és eltűnt a bejárat függőnye mögött.

Ujabb félóra múlva a generális hivatá az írődeákok. Gedő Julis akkor már nem volt a sátorban. Bottyán János azonban pogányul rosszkedvűnek látszott.

— Tudsz-e lovagolni?

— Tudok — rebkent a diák szeme.

— Már kiadtam a parancsot, hogy nyergeljenek. A legjobb lovamat adom alád.

— Parancsot kell vinni?

— Azt. De lóhalálában. Paksi hadnagyot meg a csapatát veszedelem fenyegeti. Érted-e?

— I... igen.

— Sajátkezű parancsomat viszed. Ismered-e az utat Somlyó felé?

— Ismerem.

— Akkor hát indulj. És úgy lovagolj, hogy Paksi hadnagy életéért vágatsz.

Lepecsételt frást dobott az asztalra és elfordult.

Zsófi asszony később sem emlékezett rá, hogy miként vette el az frást s hogy mikor rejtette a keblébe; de percbe sem telt, már megeresztett kantárral vágatott a széles erdei csapáson a távoli oszágút felé. Azt sem

hallotta, hogy szinte az elindulása percében felhangzik a sorakozó kürtjele Bottyán táborában.

HETEDIK FEJEZET.

(Befejezés.)

Harmadnap alkonyattájt tért meg Paksi Vince csapataival a táborba. Akkornap köszöntött be a Bakonyba az ős; ólmos reggel virradt s mire a béli monostor reggeli harangszava végigcsendült a tarlóódóombok fölött, meg-eredt az eső. A kis csapat ázott ürgeseregként vonult be a táborba s a hadnagy azonmód, csurgórafordított köpönyegével jelentkezett Bottyán János sátrában.

A generális sátrában török serpenyőn faszén tüzesedett; maga Bottyán elgondolkozva ült medvébőrrel letakart keskeny fekhelye szélén.

Amint a hadnagyot megpillantotta, felemelkedett.

— Na öcsém, mire végeztél?

— Parancsa szerint kegyelmednek. Délnek tértem és vártam a hajnalt. Tasvári gondolom, közben ellenségre akadhatott, mert a kemenesalji mélyedésben futó labancokkal találkoztunk. Persze rájuk csaptunk s szétvertük őket. Hírmondójuk is alig érkezhethaza.

— Derék dolog. Hát az írődeák?

A hadnagy arca elkomorodott.

— Időben hozta a parancsot, de később ő is belekeveredett a csetepatéba.

— Csak nem kapott sebet?

— A vállára csaptak puskatussal.

A fene... hát, hogy engedhettétek?

Paksi érezte, hogy elvörösödik.

— Eltűnt a szemem elől, uram. Pedig magamra sem ügyelhettem volna jobban.

Csend lett. Bottyán János láthatóan kereste a szavakat. Vontatott, lassú szóval kezdte:

— Mondd csak, öcsém: nem ellenségeskedés volt közted és Tasvári között.

Hogy Paksi nem felelt, ráfordult.

— Szólj, ha kérdezlek. Asszony dolog?

— Az.

— Tart-e még?

— A harag? Tart. Amint előtalálom, számolok vele.

Vak Bottyán megmozdult.

— Nem találod elé; szurony tört az oldalába. Olyan szurony, amit neked szántak.

— Nekem-e? — nyílt el a hadnagy szeme.

— Neked. Tasvári áruló lett; csapdát állított a labanccal számodra. Szerencsére idején neszét vettem a dolognak s a deák még jókor érkezett a paranccsal. Akkor aztán úgy fordítottam a dolgot, hogy Tasvári essen az egérfogóba.

Paksi hűledezett.

— Tasvári... áruló?

— Téged akart elveszíteni. Hogy miért, valószínűleg magad tudod a legjobban. Nekem a kanászlány hozta a hírt; magam szálltam nyeregbe utánatok...

— Akkor hát értem, miért futott annyira a labanc... Csend lett.

A generális nagy léptekkel méregette a sátor bel-sejét. Azután ismét megállt a hadnagy előtt.

— A deáknál... volt-e már borbély?

— Nem volt, uram... magam láttam el mindjárt az
ütközet után.

— Hátha csontja tört?

— Csak ficamodott. Helyreugrattam...

— Hm... szóval nem kell felcser,..

— Fölösleges, uram.

Vak Bottyán vállat vont.

— Te tudod. Hát akkor hallgass ide. Reggel szekérre
rakjátok a diákot, vagy öt emberrel beviszed Pápára.
Talán lesznek ott rokonai, akik ápolják...

— Értem.

— Azután, ha visszatérsz, még egyszer meghirdeted
a táborban, hogy asszonyfélének még közelíteni is tilos.
Érted?

— Értem — vörösödött nyakig Paksi hadnagy.

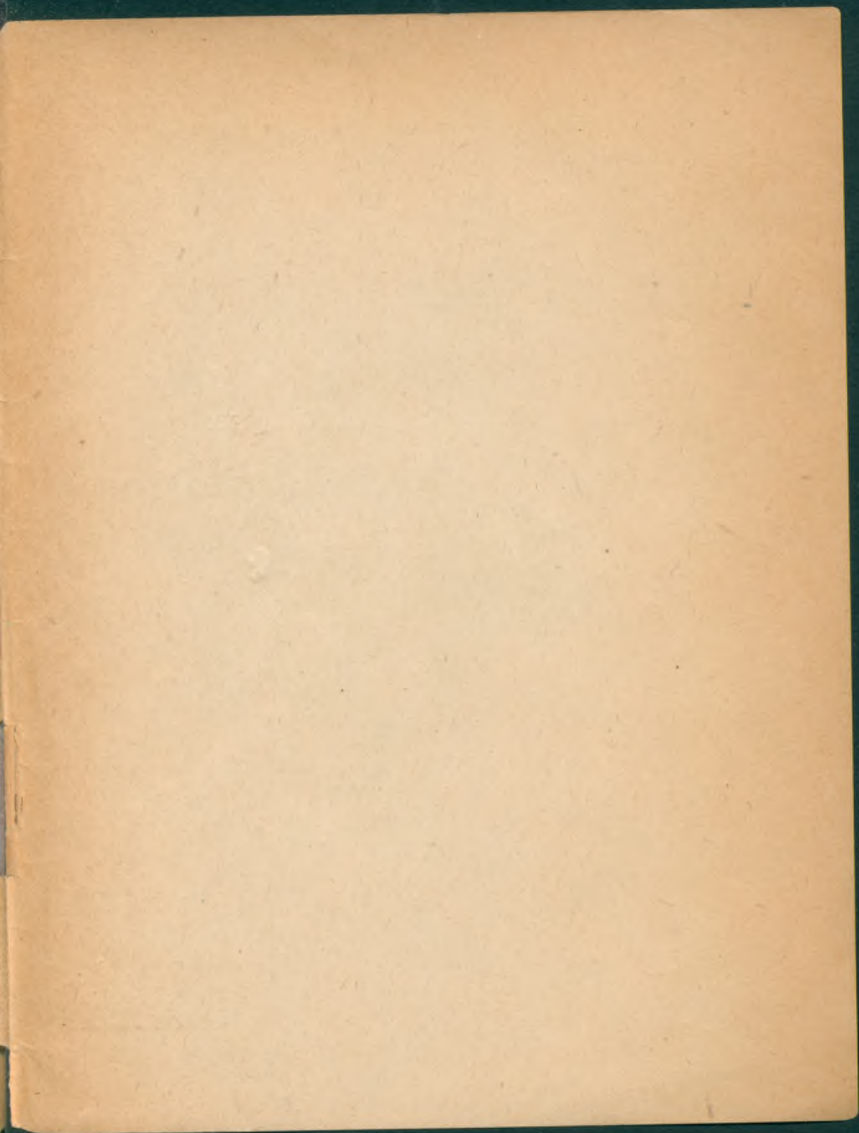
Bottyán a hadnagy vállára tette a kezét.

— Na, menj fiam; azután ha ennek a diáknak mégis
ápolásra lenne szüksége, hát nem bánom, ha mellette ma-
radsz egy hétig, vagy kettőig.

S amint a hadnagy távozott, megértő, csendes sze-
mekkel nézett utána. Mint aki tudja: a szerelem nem
ismer akadályokat és sohasem baj, ha két legőszibb és
legtermészetesebb emberi érzés: a hazaszeretet és a
szerelem egymásra le két egymásnak termelt lélekben.

Vége

Forgalomba hozza:

Lennert János

lapterjesztő vállalata

